

■ Ἐπὶ τῇ ἱερᾷ μνήμῃ τοῦ Ὁσίου Νικοδήμου Ἀγιορείτου (14ῃ Ἰουλίου)

«Κολλυβάδες»*

Τοῦ Πρωτοπρεσβυτέρου
π. Χριστοδούλου Φεργαδιώτη

Τὰ ἱερὰ Μνημόσυνα

Ο ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΜΟΣ «Κολλυβάδες» ἐμφανίστηκε ἀρχικὰ ὡς χλευαστικὸ προσωνύμιο. Ἀποδόθηκε σὲ Ἀγιορεῖτες Μοναχοὺς, ποὺ διαφωνοῦσαν μὲ τὴν τέλεση τῶν Μνημοσύνων (διὰ κολλύβων) τὴν ἡμέρα τῆς Κυριακῆς. Στὰ Μοναστήρια καὶ τὶς Σκῆτες τῆς Ἀθωνικῆς Πολιτείας τὰ Μνημόσυνα διαβάζονταν πάντοτε μετὰ τὴν τέλεση τῆς θείας Λειτουργίας τοῦ Σαββάτου.

Ἡ Κυριακὴ πάντοτε γιορτάζονταν ὡς πασχάλια ἡμέρα τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου καὶ ὁ ἀναστάσιμος αὐτὸς χαρακτήρας ἀπέκλειε τὸ πένθος τῶν ἐπιμνημοσύνων δεήσεων γιὰ τοὺς κεκοιμημένους.

Ἡ συνεχὴς θεία Μετάληψη

Οἱ «Κολλυβάδες», παράλληλα μὲ τὴν τέλεση τῶν ἱερῶν Μνημοσύνων τὸ Σάββατο, υἰοθέτησαν τὴν συνεχὴ θεία Μετάληψη. Ἔτσι ἔχομε μία ἀναγέννηση στὴν πνευματικὴ ζωὴ. Ὁ Φιλοκαλισμὸς, δηλαδὴ ὁ νηπτικὸς πνευματικὸς ἀγώνας, εἶναι ἀναποτελεσματικὸς, χωρὶς τακτικὴ συμμετοχὴ στὰ Μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας. Καὶ στὰ Μυστήρια, ὅμως, δὲν πρέπει νὰ προσέρχεται κανεὶς χωρὶς προη-

γούμενον πνευματικὸν ἀγῶνα. Οὔτε Μυστήρια χωρὶς Φιλοκαλισμὸ οὔτε Φιλοκαλισμὸς χωρὶς Μυστήρια. Ὁ συνδυασμὸς καὶ τῶν δύο ἀποτελεῖ τὴν Παράδοση τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας.

Ἠγετικὲς φυσιογνωμίαι τοῦ κινήματος τῶν Κολλυβάδων ὑπῆρξαν:

1. Νεόφυτος ὁ Καυσοκαλυβίτης (1713-1784).
2. Ἀθανάσιος ὁ Πάριος (1721-1813).
3. Ὁ Ἅγιος Μακάριος ὁ Νοταρᾶς (1731-1805).
4. Νήφων ὁ Χίος († 1810).
5. Ὁ Ἅγιος Νικόδημος ὁ Ἀγιορείτης (1749-1809).

Ὁ δρόμος, ποὺ πρέπει νὰ πάρουμε, γιὰ νὰ γνωρίσουμε τὴν θεία γνησιότητα τῆς Ὁρθοδοξίας μας, ἀρχίζει ἀπὸ τὸν πλησιέστερο σὲ μᾶς Ἅγιο τῆς Ἐκκλησίας μας, τὸν Ἅγιο Νικόδημο τὸν Ἀγιορείτη, περνᾷ ἀπὸ τὸν Ἅγιο Γρηγόριο τὸν Παλαμᾶ, τὸν Ἅγιο Συμεὼν τὸν Νέο Θεολόγο, τὸν Ἅγιο Ἰωάννη τὸν Δαμασκηνό, τὸν Ἅγιο Μάξιμο τὸν Ὁμολογητή, τοὺς Τρεῖς Μεγάλους Ἱεράρχας, τὸν Ἅγιο Διονύσιο τὸν Ἀρεοπαγίτη καὶ φθάνει μέχρι τὸν Ἅγιο Ἰγνάτιο τὸν Θεοφόρο, τὸν Ἅγιο Ἰωάννη τὸν Θεολόγο καὶ τὸν Ἀπόστολο Παῦλο. Αὐτὸς εἶναι ὁ δρόμος ποὺ ἐγγυᾶται τὴν Ὁρθοδοξία τῆς Ἐκκλησίας μας.

Οἱ θέσεις τῶν Κολλυβάδων ἀποκαλύπτουν μιὰ ἀπροσδόκητη γιὰ τὴν ἐποχὴ θεολογικὴ ἐγρήγορη. Ἀντίθετα τὰ ἐπιχειρήματα τῶν ἀντιπάλων τους εἶναι, κατὰ κανόνα, σχολαστικὰ καὶ ἀθεολόγητα.

Ὅμως, στὴν διαμάχη αὐτὴ κυριάρχησαν οἱ ἀντικολλυβάδες. Ἐπιβάλλουν τὶς ἀπόψεις τους στὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο καὶ προκαλοῦν ἀλλεπάλληλες συνοδικὲς καταδίκες τῶν «Κολλυβάδων». Ἀπὸ τὶς ἡγετικὲς φυσιογνωμίαι τοῦ κινήματος τῶν «Κολλυβάδων», οἱ περισσότεροι ἀναγκάζονται νὰ ἐγκαταλείψουν τὸ Ἅγιον Ὄρος καὶ νὰ διασκορπισθοῦν κυρίως στὰ νησιά τοῦ Αἰγαίου Χίου, Ἰκαρία, Σάμο, Πάτμο, Πάρο, Ὑδρα καὶ Σκιάθο. Τὸ σημαντικώτερο κέντρο τῆς Κολλυβαδικῆς παραδόσεως διατηρήθηκε στὴ Σκιάθο. Ἦταν τὸ Ἱερὸν Κοινόβιον τοῦ Εὐαγγελισμοῦ, ποὺ ἴδρυσε ὁ ἐξόριστος Κολλυβάς Ἱερομόναχος Νήφων ὁ Χίος τὸ 1794.

Τὸ Ἱερώτατο τοῦτο Κοινόβιο ὕμνησαν ἀργότερα ὁ Παπαδιαμάντης καὶ ὁ Μωραϊτίδης. Τόσον ἡ προσωπικότητα τοῦ Νήφωνος ὅσο καὶ ἡ παράδοση τῆς Μονῆς του ἐπηρέασαν ἀποφασιστικὰ τὴν ζωὴ καὶ τὸ ἔργο τῶν Σκιαθιτῶν λογοτεχνῶν Παπαδιαμάντη καὶ Μωραϊτίδη.

Ἡ «Φιλοκαλία»

Τὸ ἀντιπροσωπευτικότερο ἴσως ἐπίτευγμα, ἡ ταυτότητα τοῦ ἔργου τῶν «Κολλυβάδων», ἀποκαλύπτεται στὴν συγκρότηση καὶ ἔκδοση τῆς «Φιλοκαλίας».

Ἡ «Φιλοκαλία» εἶναι ἓνα Ἀνθολόγιο κειμένων 36 μεγάλων τῆς Ἐκκλησίας Πατέρων καὶ Ἀσκητῶν ἀπὸ τὸν 4ο μέχρι τὸν 15ο αἰῶνα, ποὺ ἀναφέρονται στὴν δυνατότητα καὶ τοὺς τρόπους τῆς ἐμπειρικής σχέσεως τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὸν Θεό, ποὺ ἐπιτυγχάνεται μὲ τὴν συνεχή ἄσκηση στὴ «Νοερὰ Προσευχή», μὲ τὴν συνεχή ἐπίκληση τοῦ Ὀνόματος τοῦ Χριστοῦ: «Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, Υἱὲ Θεοῦ, Ἐλεήσόν με».

Τὸ 1793, ἔνδεκα χρόνια μετὰ τὴν ἔκδοση τῆς «Φιλοκαλίας» στὴν Ἑλληνική (1782), ἐκδίδεται καὶ σὲ Σλαβονικὴ μετάφραση. Τὴν πρωτοβουλία εἶχε ὁ διάσημος Ρῶσος Μοναχὸς Στάρετς Παῖσιος Βελισκόφκι.

Ἡ Σλαβονικὴ μετάφραση τῆς «Φιλοκαλίας» ἀποτέλεσε ἀποφασιστικὸ γεγονός γιὰ τὴν πνευματικὴ ζωὴ τῆς Ρωσίας, τὸ ὁποῖο ὀνομάστηκε «Φιλοκαλικὴ Ἀναγέννηση», μὲ κέντρο τὴν περίφημη Μονὴ τῆς Ὀπτινα.

Ἡ σύγκρουση Κολλυβάδων καὶ Διαφωτιστῶν (Κοραῆς) ἀντιπροσωπεύει τὸ δίλημμα ποὺ βρέθηκε ὁ Ἑλληνισμὸς στὰ τέλη τοῦ 18ου καὶ ἀρχὲς τοῦ 19ου αἰῶνος.

Τελικὰ ἐπιβλήθηκε ἡ προοπτικὴ τοῦ Κοραῆ καὶ ὄχι τῶν Κολλυβάδων, μὲ ἀποτέλεσμα τὴν ὀριστικὴ ἀλλοτρίωση τοῦ Νέου Ἑλληνισμοῦ. □

(*) Ἐφημερ. «**Ὁρθόδοξος Τύπος**», ἀριθ. 1668/8.12.2006, σελ. 1. Ἐπιμέλ. ἡμετ. (Περίληψις Ὁμιλίας, γενομένης τὴν 6.11.2006 εἰς τὴν αἴθουσαν τῆς Π.Ο.Ε.).